

Ukrajnáról – közgazdász szemmel

Európa kettős szorításban

Botos Katalin

2024

Történész, politológus, közgazdász- Ukrajnáról, a világról...

- Sokan foglalkoznak napjainkban az ukrajnai háborúval.

Katonapolitikai, történelmi szempontból érdeklődőknek ajánlott:
Lóránt Károly: Nagyhatalmi Játzmák c. könyve, Robert C. Casting
biztonságpolitikai szakértő interjúja (a ma7 című internetes újságban,
25 03 22) Kiss Károly: Indokolt-e a félelem Oroszországtól? c. cikke,
(Magyar Nemzet, 25 03 20) és saját írásom (Megjelenés alatt)

Gyakorlatilag világos ma már mindenkinek, hogy az USA mai vezetése
számára nem a Brzezinski–doktrina (Európa-Oroszország szétválasztása)
a fő kérdés, hanem az orosz-kínai kapcsolatok lazítása.

Közgazdász- megközelítés

- Magam kifejezetten a gazdasági kérdésekre koncentrálok, mert ez a szakterületem... Kit , milyen **gazdasági érdekek** vezetnek politikai döntéseinél?

Nem a tárgyalások végeredményét becsülöm meg - az napról napra alakul -, hanem a fő gazdasági trendeket nézem, amelyek az ukrán fejleményekre is kihatnak.

Három állítás a kiindulópont:

- az USA világgazdasági helyzete meggyengült
- Kína gazdasági versenyképessége és technikai szintje tekintetében az USA versenytársa lett
- Európa kettős függésbe került, az USA-tól és Kínától

USA

- Fejlettségben az USA a világ vezető ereje. Katonai hatalma óriási. Az utána következő 10 másik ország nem éri el a katonai kiadásait; de arra *nem elegendő*, hogy három hadszíntérre tudjon koncentrálni: Ukrajna, Közel-Kelet, s a Távol-Kelet, azaz Kína.
- Noha az USA költségvetésének 40%-a katonai kiadásra megy, ma már nem tudja a világ csendőre szerepet betölteni. Távol-Kelet, Közel-Kelet, Ukrajna: sok.
- A globalizmus szabadjára engedésével a 90-es évektől az amerikai nagyvállalatok kiszervezték a munkaigényes iparukat Kínába, és így bizonyos területeken *foglalkoztatottsági problémák* keletkeztek. Ez vezetett Trump sikeréhez, az „Amerika first” jelszó alapján. Szavazóbázisa az elégedetlen fehér férfi ipari munkástömegek; a munkahelyüket féltők szavaztak rá.
- Viszont, a korábbi gazdaságpolitikával az USA az ellátási láncok megdöbbentő *nemzetközi függésébe került! Ritkafém importja 80%-ban Kínából jön!*

Kis állam? Nagy állam?

- A főáramú közgazdaságtan egyre azt mondta: **kis állam kell**, majd a piac megoldja a dolgokat...
- Az USA azt hitte, hogy a piacgazdaságra áttérve, Kína demokratizálódik. A kínai politika azonban változatlan maradt, a gazdasági felzárkózás viszont meggyorsult, s most már az USA kihívója. Most már az USA kényszerül változtatni ideológiáján: **Nagy állam kell**, mert *támogatást kell adni* vállalatainak, hogy ne maradjanak le a kínaiakkal való versenyben...
- Sőt: közös vállalkozásokra ösztönzi Kínát Amerikában...
- Az USA a pekingi forgatókönyv szerint kényszerül játszani... Ráadásul a dollár szerepe is támadás alatt van a világpiacon!

A dollár-rendszer szerepe

- Az elmúlt évtizedekben a globális pénzügyi rendszer alapkövét a **dollár tartalékvalutaként** játszott szerepe képezte. Mindenki elfogadta a dollárt, és valutatartalékaiba helyezte. Ez nagy importtöbbletet eredményezett az USA-ban, mert nem vásároltak nála - drága volt a termelése. (Ezt Botos József 1982-ben megjósolta már!!!)
- A dollár felülértékelt maradt, s ez rontotta az amerikai exportőrök helyzetét, az importot viszont . Ez az ipar leépüléséhez vezet! Ezért akciózik most Trump, hogy a dollár világvaluta szerepének rontása nélkül miként tudja védeni saját termelését az importtól. Valutakiigazítás (leértékelés), vámok, kereskedelmi igazodás.....És fenyegeti a BRICS-et... hogy ne teremtsen közös valutát.

Kína

A Világbank szerint USA 1989-ről 2023-ra 347,7 milliárd dollárról 1.66 billió, azaz mintegy 17000 milliárd dollárra emelte **GDP-jének** nagyságát! (**Annyi kb, mint Európáé.**) Kína 1989-ben a világ feldolgozóipari hozzáadott értéknek még csak a 9%-át adta; 2023-ban már 23%-át. Kína exportja háromszor olyan gyorsan nő, mint a világ-átlag. A világ acél és alumínium termelésének, hajógyártásának *felét* állítja elő. A világ autóigényének 2/3-át képes kielégíteni.

Kína a világ legnagyobb ritkaföldfém-kitermelője. A globális termelés több mint 60%-át adja. Jelentős tartalékokkal rendelkezik. Kína uralja a feldolgozási kapacitásokat is, így sok ország még akkor is Kínára szorul, ha saját nyersanyag-bázisa van. Kína saját ritkaföldfém-alapú iparágakat fejlesztett, például a mágneseket, amelyek elengedhetetlenek az elektromos autókhoz és szélturbinákhoz. Stratégiája része az is, hogy külföldön is vásárol bányászati érdekeltségeket.

Kína *(folyt.)*

Összességében **Kína kulcsszereplő a ritkaföldfém-piacon**, és ezt geopolitikai eszközként is alkalmazza, miközben a világ többi része igyekszik csökkenteni a tőle való függőséget. Az USA és az EU próbál alternatív forrásokat találni (pl. Ausztrália, Kanada, Malajzia), de a kínai feldolgozási monopólium miatt ez nehézkes

Egyéb eredményeit - katonai potenciál, nukleáris hatalom - nem is részletezem

Európa

- Mintegy 17 ezer milliárd eurós GDP-je és piacának nyitottsága okán az EU vezető szerepet játszott eddig a globális kereskedelmi rendszer alakításában
- 2023-ban az Egyesült Államok az EU teljes exportjából 19,7%-kal részesedett, majd ezt követte az Egyesült Királyság (13%) a második helyen, megelőzve Kínát (8,8%). Ami a szolgáltatások kereskedelmét illeti, 2022-ben az **Egyesült Államok volt az EU fő kereskedelmi partnere**, az Egyesült Királyság és Svájc előtt. Kínával szemben **hatalmas hiánya** van.
- ***Az energia-ellátásban importra-szorul.*** Az EU energiainport-függősége jelentős, a 2000. évi 47%-ról 2019-re 58%-ra emelkedett. **Kifelé a régiónak összességében export-többlete van.** Csak két területen volt - már korábban is - önellátó: *az acélgyártásban, és az agrártermékekben.* (Utóbbi miatt nem voltunk mi sosem fontosak az EU-nak.)

Európa *(folyt.)*

Csakhogy, a termelésben a korszerű technológiához döntően *kínai importra támaszkodik! A ritkafém szükségletét 98%-ban Kinából szerzi be!*

Emellett „a kínai vállalatok már most vezető szerepet töltenek be az olyan ágazatokban használt *kulcsfontosságú technológiák terén*, mint az 5G vezeték nélküli infrastruktúra, a drónok, az akkumulátorok, a hiperszonikus rakéták, a nap- és szélenergia, valamint a kriptovaluták”...

Lásd: Az Európai Parlament 2024. január 17-i állásfoglalását, a Kína által az Európai Unió kritikus infrastruktúrájára gyakorolt befolyás biztonsági és védelmi vonatkozásairól

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0028_HU.html

USA és EU

Az EU néhány kulcsfontosságú területen *az USA-tól is teljesen függő helyzetben van*. Európa implicit stratégiája az volt, hogy *a védelmi dollárok fejében ezeket a területeket átengedte az amerikai iparnak*.

A nagy amerikai technológiai vállalatok kontrollálják a teljes európai infrastruktúrát, amely a digitális társadalom működéséhez szükséges: tartalom-keresés, kommunikáció, kereskedelem, fizetési forgalom, adatfeldolgozás, hirdetések...

Nincs európai felhő-szolgáltatás; van néhány szuperkomputer, de az is alapvetően csak akadémiai berkekben. A kutatások inkább a magánszféra megőrzése, a digitális pénztárca és a korszerű fizetési eszközök irányában fejlődött, de nem kapcsolódott a Big Businesshez, **Az EU mindeddig nem ébredt fel, hogy milyen mértékben kiszolgáltattott az amerikai BigTech cégeknek. Most kezdenek gondolkodni saját iparpolitika kiépítésén**

Doktrína-váltás az USA-ban

Míg Kissinger a hidegháború idején az oroszokkal, sőt, a maoista Kínával is békés viszonyra törekedett, s a gazdasági kapcsolatokat szorgalmazta, Brzezinski mindenekelőtt az orosz-európai kapcsolatok gyöngítését tűzte ki célul

Napjainkra azonban az USA rádöbbsent Kínától való függésére, és lazítani akarja ezt a kapcsolatot. Ezért nem előnyös számára, ha Kína és az oroszok összefognak. Márpedig az ukrajnai háború kitörésével és az eddigi amerikai és európai szankciós politika és fegyveres támogatás eredményeként a *kínai-orosz kapcsolatok erősödtek*. Mondhatni, a Nyugat (az USA és az EU) szinte egymás karjaiba sodorta Kínát és Oroszországot

Trump megkísérelné ezt a helyzetet megváltoztatni, és az oroszokkal való jó viszonyt megakadályozni a kínai-orosz összefonódás további erősödését. De ehhez le kellene zárni az ukrajnai háborút...

Európa félelme

- Feltehetően ez a jelen viszonyok mellett az ukránoknak bizonyos területi áldozatába kerülne. Még ha az ukrán vezető köti is az ebet a károhoz, aligha valószínű, hogy az orosz-lakta területek elszakításáról Oroszország - ennyi véráldozat után - lemondjon
- Európa változatlanul tart Oroszország támadásától. Erősen vitatott, hogy ez a félelem indokolt-e...
- Az EU vezetése azt hangsúlyozza, hogy át kell vennie a szerepet Ukrajna támogatásában az USA-tól, amely ebből kivonná magát. Nagy kérdés, hogy erre mennyiben lesz képes.
- Ahhoz hozzászólhatunk közgazdászként is, hogy egyfajta erő-egyensúlyhoz mind Európában, mind Oroszországban hatalmas költségvetési ráfordítások lennének szükségesek. Hogy ki, milyen áron tudná ezt elérni, hosszan elemezhetnénk. Oroszországban, nyílt titok, hogy az államkassza katonai kiadásait a népjólét terhére finanszírozták, évtizedeken, lassan egy évszázadon át. Európa országaiban nemcsak, hogy a katonai kiadások százalékosan messze vannak az amerikai teher mértékétől - mint utaltunk rá -, de közös európai hadsereg sincs. A költségvetésben elosztható uniós források összessége általában is összehasonlíthatatlanul alacsonyabb, mint a föderális költségvetés az USA-ban. Ha az USA kiszáll, nagy kiadás-növelésre lesz szükség az EU-ban...

Érdekek harca: erről van szó...

- Trump: *„Egy olyan megállapodásra törekszünk Ukrajnával, amiben ritkaföldfémekkel és más dolgokkal biztosítják számunkra azt, amit adunk nekik.”* ***De a kincsek Európának is kellenének!***
- [A Világgazdasági Fórum](#) összeállítása szerint **Ukrajna a világ 10 legnagyobb ásványi nyersanyag-beszállítója közé tartozik, és a globális készletek körülbelül 5 százalékát birtokolja. Az ország mintegy 20 ezer ásványi lelőhellyel rendelkezik, amik 116 különböző típusú ásványt tartalmaznak**

A háború ellenére **Ukrajna rendelkezik Európa legnagyobb titánkészleteivel** (a világkészletek 7 százaléka). A titánérc elengedhetetlen az űrkutatás, az orvostudomány, az autóipar és a hajógyártás számára. 2022 februárja, **azaz az orosz támadás előtt Ukrajna kulcsszerepet játszott a katonai szektor titánellátásában.** Az ország Európa **egyik legnagyobb, megerősített lítiumkészletével** is rendelkezik (becsült mennyiség: 500 ezer tonna), ami nélkülözhetetlen az **akkumulátorgyártás**, a kerámia- és üvegipar számára.

Érdekek harca: erről van szó... *(folyt.)*

Ukrajna a világ 5. legnagyobb galliumtermelője, amely kulcsfontosságú az félvezetők és LED-ek gyártásában. Emellett az ország kiemelkedő neontermelő volt, a rendkívül tiszta, félvezetőipari minőségű **neon 90 százalékát biztosítva az amerikai chipgyártás számára.** Ukrajna megerősített **berilliumlelőhelyekkel** rendelkezik, ami létfontosságú az **atomenergia, az űrkutatás, a katonai ipar, az akusztikai és az elektronikai szektor számára.** Az ország **uránkészletei** szintén kulcsfontosságúak az atomenergia- és a hadiipar számára. A **cirkónium és az apatit** fontos szerepet játszik a **nukleáris és az orvosi** termelésben. Emellett Ukrajna jelentős és kiváló minőségű **vasérc- és mangánkészletekkel** is rendelkezik, amik kulcsfontosságúak a zöld acélgyártásban. 2021-ben Ukrajna biztosította az EU acéllemezzel- importjának 43 százalékát.

Érdekek harca: erről van szó... *(befejezés)*

A kirovohradi és dnyipropetrovszki területeken található nikkel (215 ezer tonna) és kobalt (8,8 ezer tonna) lelőhelyek szintén jelentősek. **Ukrajna grafitkészletei a világ tartalékainak 20 százalékát teszik ki. Az ország a világ 10 legnagyobb beszállítója közé tartozik számos egyéb ásványi anyag esetében is, például bróm, magnézium, mangán, tőzeg, nyersvas és kaolin terén.**